

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำครูในการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนดงพญาสงคราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการสรุปผลการวิจัยและวิธีการดำเนินการวิจัย ตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. พื้นที่และกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย
3. วิธีดำเนินการวิจัย
4. สรุปผลการวิจัย
5. การอภิปรายผลการวิจัย
6. ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้หลักการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมีความมุ่งหมาย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนดงพญาสงคราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนดงพญาสงคราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1

3. เพื่อติดตามผลการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนดงพญาสงเคราะห์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ทั้งในระดับบุคคล ระดับสายชั้น และระดับโรงเรียน

พื้นที่และกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

กลุ่มผู้ร่วมวิจัยเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำครูในการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนดงพญาสงเคราะห์ คือ ครูและบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่การสอนในโรงเรียน ดงพญาสงเคราะห์ อำเภอดอนจาน จังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ประกอบด้วย

1. ผู้วิจัย
2. ผู้ร่วมวิจัย คือ ครูและบุคลากรที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนดงพญาสงเคราะห์ อำเภอดอนจาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 จำนวน 22 คน
3. ผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย หัวหน้ากลุ่มงาน จำนวน 4 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 10 คน และ ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน ในโรงเรียน จำนวน 4 คน รวมทั้งสิ้น 18 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนดงพญาสงเคราะห์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยใช้ขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ตามแนวคิดของ Kemmis & McTaggart (1988, p.119–121) ซึ่งได้อธิบายไว้ว่า การวิจัยปฏิบัติการเหมือนกับการดำเนินงานในลักษณะของการหมุนรอบตัว เจาะลึกเข้าไปแบบเกลียวสวนวน โดยในแต่ละรอบประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การปฏิบัติการ (Acting) การสังเกตการณ์ (Observation) การสะท้อนกลับ (Reflection) ผลการปฏิบัติการดำเนินงานตามวงจรการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมครั้งนี้ ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้กำหนดการดำเนินการปฏิบัติไว้ 2 วนรอบ ซึ่งแต่ละรอบกิจกรรม มีดังนี้

วงรอบที่ 1

ขั้นที่ 1 การวางแผน (Planning)

1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนดงพญาสงเคราะห์ นำข้อสรุปจากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำครู การพัฒนาภาวะผู้นำครูในการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนดงพญาสงเคราะห์ และหลักการแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) มาวางแผนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำครูในการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนดงพญาสงเคราะห์

1.2 ศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหา

เป็นการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาภาวะผู้นำครู และการหาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้โดยกลุ่มผู้ร่วมวิจัย เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลพื้นฐานก่อนที่จะวางแผนการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนดงพญาสงเคราะห์ โดยใช้วิธีการประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยการให้แต่ละคนได้นำเสนอสภาพปัญหาและทุกคนร่วมแสดงความคิดเห็น เป็นการประชุมครั้งเดียวได้ทราบผล

1.3 จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ ณ โรงเรียนดงพญาสงเคราะห์ ให้กับข้าราชการครูและบุคลากรที่ทำการสอน ในระหว่างวันที่ 31 มีนาคม – 1 เมษายน 2558 หลักสูตร 2 วัน เนื้อหาหลักสูตร คือ วิธีการ ขั้นตอน การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การพัฒนาภาวะผู้นำครู กระบวนการวิจัย และการทำวิจัยในชั้นเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำกรอบแนวคิดการวิจัย ได้แก่ (1) วิธีการ ขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (2) บทบาทของผู้ร่วมวิจัยในการวิจัย (3) ภาวะผู้นำครูและการใช้ภาวะผู้นำครูในการพัฒนาการเรียนการสอน มาเสนอต่อที่ประชุม โดยจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีวิทยากรหลักคือ ผศ.ดร.ไชยา ภาวะบุตร ผศ.ดร.วัฒนา สุวรรณไตรย์ ผศ.ดร.ธีระ ภูติ อาจารย์ ดร.อนุสรณ์ จำเริญเจือ อาจารย์ ดร. ยุพา เวียงกมล อัดโตดดร เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และให้เข้าใจกระบวนการ พัฒนาภาวะผู้นำครูในการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนโดยผู้วิจัยเป็นผู้ชี้แจงต่อผู้ร่วมวิจัย

จากนั้นผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยดำเนินการ ดังนี้

1.3.1 ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ กำหนดเป้าหมายในการแก้ปัญหาโดยที่ (1) สรุปสภาพปัญหา ผลที่ได้จากการประชุม มีการแบ่งกลุ่มของปัญหา ตามช่วงชั้น ได้แก่ ระดับอนุบาล, ระดับ ป.1 – 3, ระดับ ป.4-6 และ ระดับ ม.1-3 แต่ละกลุ่มเลือก ประธาน กรรมการ และเลขานุการ ดำเนินการ สรุปสภาพปัญหา, จัดลำดับปัญหา, ช่วยกันกำหนดเป้าหมายที่ต้องการสำเร็จในการแก้ปัญหาแต่ละปัญหา, จัดทำโครงการหรือกิจกรรม, จัดทำแผนปฏิบัติการสำหรับโครงการหรือกิจกรรมแต่ละกิจกรรม เสนอเข้าในแผนปฏิบัติการประจำปี ของโรงเรียนต่อไป (2) จัดลำดับปัญหาจากการประชุมได้ข้อสรุป คือ การแก้ปัญหาที่เป็นการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นอันดับแรก โดยระดับชั้นอนุบาล พบปัญหาการพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็กของนักเรียน ชั้น ป.1-3 พบปัญหาการอ่านออกการเขียนได้ภาษาไทย ป.4-6 พบปัญหาการอ่านสะกดคำวิชาภาษาไทย ส่วน ม.1-3 พบปัญหาการคิดอย่างเป็นระบบ (3) ช่วยกันกำหนดเป้าหมายที่ต้องการสำเร็จในการแก้ปัญหาแต่ละปัญหา การพัฒนาเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดำเนินการตามแนวคิดของ Kemmis & McTaggart (1988, p.119-121) ซึ่งได้อธิบายไว้ว่า การวิจัยปฏิบัติการเหมือนกับการดำเนินงานในลักษณะของการหมุนรอบตัวเจาะลึกเข้าไปแบบเกลียวสว่าน โดยในแต่ละรอบประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การปฏิบัติการ (Acting) การสังเกตการณ์ (Observation) การสะท้อนกลับ Reflection) ผลการปฏิบัติการดำเนินงานตามวงจรวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมครั้งนี้ ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้กำหนดการดำเนินการปฏิบัติไว้ 2 วงรอบ (4) จัดทำโครงการหรือกิจกรรมจากการประชุมเชิงปฏิบัติการ สรุปได้โครงการแบ่งตามระดับชั้นได้ดังนี้ ระดับ อนุบาล โครงการพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็กด้วยกิจกรรมปั้นดินน้ำมัน ระดับ ป.1-3 โครงการพัฒนาการอ่านออกเขียนได้ด้วยบทร้องเล่น, ระดับ ป.4-6 โครงการพัฒนาการอ่านสะกดคำด้วยแบบฝึกทักษะการอ่าน, ระดับ ม.1-3 โครงการพัฒนาการคิดอย่างเป็นระบบด้วยกิจกรรมโครงงาน (5) จัดทำแผนปฏิบัติการสำหรับโครงการหรือกิจกรรมแต่ละกิจกรรม (6) มอบหมายงานตามความสมัครใจหรือความถนัด

1.3.2 ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยร่วมกันจัดทำร่างแบบประเมินผลการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนดงพญาสงคราม ซึ่งประกอบด้วย ตัวชี้วัด พฤติกรรมบ่งชี้ และกำหนดแนวทางการประเมิน

โดยประยุกต์ใช้เกณฑ์มาตรฐานสำหรับการประเมินของ คิริชัย กาญจนวาสี (2550, หน้า 178–180) โดยพิจารณาด้านความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติงานจริง ความเหมาะสม ความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูล และผลที่เกิดขึ้นกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ครูและบุคลากรที่ปฏิบัติการสอน

1.3.3 ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยร่วมกันตรวจสอบโครงการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนดงพญาสงคราม เป็นการตรวจสอบตัวชี้วัด พฤติกรรมบ่งชี้ และเกณฑ์ในการประเมิน และนำไปใช้โดยผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้องและมอบหมายงานให้ผู้ร่วมวิจัยรับผิดชอบตามกลุ่มงานที่ได้รับมอบหมายตามแผนปฏิบัติการประจำปี

หลังจากดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยสรุปผลรวมการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนดงพญาสงคราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 เพื่อถอดบทเรียน (After-Action-Review : AAR) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสรุปผลการวิจัยวงรอบที่ 1 และวงรอบที่ 2 และหาข้อสรุปในประเด็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้จากการปฏิบัติ และองค์ความรู้จากการปฏิบัติ

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำครูในการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนดงพญาสงคราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้แสดงผลจากค่าเฉลี่ยของความถี่ของการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ในโรงเรียนดงพญาสงคราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูล เรียงตามลำดับ องค์ประกอบภาวะผู้นำครูที่เกิดจากการสังเคราะห์เอกสารของผู้วิจัยมี 6 องค์ประกอบ จำนวน 55 องค์ประกอบย่อย ดังรายละเอียด

1.1 การพัฒนาตนเองและเพื่อนครู มีองค์ประกอบย่อยดังนี้ 1) มีความมุ่งมั่นและการพัฒนาตนเองไปสู่ครูมืออาชีพอย่างต่อเนื่องและการสนับสนุนและช่วยเหลือเพื่อนร่วมวิชาชีพ 2) ให้บริการข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวิชาชีพแก่เพื่อนร่วม

วิชาชีพ 3) การเตรียมตนให้พร้อมในด้านต่างๆ เพื่อรับกับสถานการณ์ได้ด้วยความรู้สึที่ดี
 ต่อตนเองและเพื่อนร่วมวิชาชีพ 4) มีการวางแผนทางให้ตนเองสามารถพัฒนาไปสู่
 เป้าหมายในชีวิตได้อย่างมั่นใจ 5) มีศักยภาพที่มีคุณค่าอยู่ในตัวเองสามารถฝึกหัดและ
 พัฒนาตนได้ 6) มีการพัฒนาตนไปสู่ความเป็นครูมืออาชีพภายใต้บรรยากาศของการเรียนรู้
 ร่วมกันของครู 7) ครูผู้นำการพัฒนาตนเองและเพื่อนร่วมวิชาชีพ 8) การปรับปรุงและ
 พัฒนาตนเองตลอดเวลาและอย่างต่อเนื่อง 9) การวางแผนทางให้ตนเองสามารถพัฒนาไปสู่
 เป้าหมายในชีวิตได้อย่างมั่นใจ 10) เป็นผู้ที่หมั่นฝึกฝนตนเองอยู่เสมอและเป็นพี่เลี้ยงคอยให้
 คำปรึกษากับครูใหม่ 11) มีวุฒิภาวะที่เหมาะสมกับความเป็นครู 12) ส่งเสริมความรู้สึใน
 คุณค่าแห่งตนสูงให้ขึ้น มีความเข้าใจตนเอง สามารถทำหน้าที่ตามบทบาทของตนได้เต็ม
 ศักยภาพ

1.2 การเรียนการสอน มีองค์ประกอบย่อยดังนี้ 1) การปรับปรุงการ เรียน
 การสอนในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่อง 2) เป็นผู้นำทางการเรียนการสอน 3) การเป็นแบบอย่าง
 ที่ดีของการสอนและการเรียนรู้และเข้าใจทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ 4) ครูแสดงความ
 เชี่ยวชาญระดับสูงการเรียนการสอน 5) เป็นครูผู้นำกลุ่มสาระการเรียนรู้ 6) เป็นผู้สอนที่ดี
 ในห้องเรียน 7) มีการสนทนาอย่างสร้างสรรค์ 8) เป็นแบบอย่างทางการสอน

1.3 การมีส่วนร่วม มีองค์ประกอบย่อยดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการ
 ตัดสินใจ 2) มีกระบวนการในการสร้างความสัมพันธ์ 3) เป็นผู้ประสานงาน 4) ทำงาน
 ร่วมกับครูคนอื่น ๆ และผู้บริหารด้วยความเต็มใจ 5) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน
 และการมีส่วนร่วมกับผู้ปกครองและชุมชน 6) การเป็นแบบอย่างในการประสานความ
 ร่วมมือ 7) มีการสนทนาอย่างสร้างสรรค์ 8) มีส่วนร่วมในการพัฒนา

1.4 การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีองค์ประกอบย่อยดังนี้
 1) ความสามารถในการระบุลักษณะของปัญหาและข้อขัดแย้ง 2) การให้บริการในการ
 พัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาหลักสูตร 3) การวินิจฉัย วิเคราะห์สภาพขององค์กร 4) มี
 ความสามารถในการบริหารอารมณ์และมีจริยธรรม 5) การสร้างแรงบันดาลใจ 6) เป็น
 ตัวแทนขององค์กรทั้งในโรงเรียนหรือของสมาคมท้องถิ่น 7) การกระตุ้นความพยายามของ
 ผู้ตาม เพื่อให้เกิดสิ่งใหม่และสร้างสรรค์ 8) เข้าใจความขัดแย้งอันมักจะเกิดขึ้นกับภารกิจ
 ของโรงเรียน 9) การเอาใจใส่ดูแลคำนึงถึงความต้องการและความแตกต่างระหว่างบุคคล
 10) มีการติดต่อสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ที่ดี

1.5 การบริหารจัดการ มีองค์ประกอบย่อยดังนี้ 1) ตัดสินใจด้วยตัวเอง

ในเมื่อมีปัญหาใดๆ เกิดขึ้น 2) มีความสามารถควบคุมอารมณ์ได้ดี 3) ความสามารถในการจูงใจคน ผู้นำที่สามารถชักจูงให้ผู้อื่นร่วมมือกับตนได้ 4) ความฉลาดไหวพริบในการวินิจฉัยสั่งการ 5) ส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 6) พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 7) การส่งเสริมความก้าวหน้าในวิชาชีพแก่เพื่อนร่วมงาน 8) การปฏิบัติงานอย่างไตร่ตรอง 9) ความรับผิดชอบ ต่อการปฏิบัติงานของตน

1.6 การมุ่งความสำคัญผู้เรียน มีองค์ประกอบดังนี้ 1) การสร้างความไว้วางใจและการพัฒนาสายสัมพันธ์ 2) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เกี่ยวกับการเรียนการสอนและนำไปสู่การปฏิบัติจริงในโรงเรียน 3) การเข้าใจอย่างถ่องแท้ด้านทฤษฎีและการวิจัยเกี่ยวกับการสอนและการเรียนรู้ 4) ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน 5) การประสานงานและการจัดการงานเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่นที่ใช้ร่วมกันในเขตพื้นที่การศึกษา 6) ดูแลเอาใจใส่นักเรียนของตน 7) การมุ่งพัฒนาผลสัมฤทธิ์ผู้เรียน 8) ให้ความสำคัญกับความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนดงพญาสงเคราะห์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ประกอบด้วย 14 กิจกรรม คือ

2.1 การอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน

2.2 ประชุมระดมความคิดและกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน

2.3 จัดบรรยากาศในห้องเรียนและนอกห้องเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้

2.4 จัดทำและหาสื่อการเรียนการสอน

2.5 ส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้หรือการวิจัยในชั้นเรียน

2.6 ส่งเสริมการเป็นครูมืออาชีพ

2.7 ส่งเสริมการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

2.8 ส่งเสริมการเป็นผู้นำการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

2.9 ส่งเสริมการเป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดี

2.10 ส่งเสริมการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดี

2.11 การศึกษาดูงาน

2.12 การนิเทศ ติดตาม

2.13 การวัดผลประเมินผล

2.14 ยกย่องเชิดชูเกียรติ ให้รางวัล

3. ผลของการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน เป็นการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAOR) บรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย ดัชนีชี้วัดและเป้าหมาย ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก คือ 1) การพัฒนาตนเองและเพื่อนครู 2) การเรียนการสอน 3) การมีส่วนร่วม 4) การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง 5) การบริหารจัดการ 6) การมุ่งความสำคัญผู้เรียน ทั้งในระดับบุคคล ระดับสายชั้น และระดับโรงเรียน และจากการประเมินผลภาวะผู้นำครูในการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้หลังดำเนินการโดยรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.52) การพัฒนาตนเองและเพื่อนครู ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.56) และการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.50)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำครูในการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ สรุปพบประเด็นการอภิปราย ดังนี้

1. องค์ประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนา การเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนดงพญาสงเคราะห์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการใช้กระบวนการ วิจัย ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ 55 องค์ประกอบย่อย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำครูในคู่มือการประเมินสมรรถนะครูในการปฏิบัติงานของครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินสมรรถนะในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนและใช้เป็นฐานข้อมูลในการกำหนดกรอบการพัฒนาสมรรถนะครูตามนโยบายพัฒนาครูทั้งระบบ ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ 1) มีคุณภาวะความเป็นผู้ใหญ่ที่เหมาะสมกับความเป็นครู 2) มีการสนทนาอย่างสร้างสรรค์ 3) เป็นบุคคลแห่งการเปลี่ยนแปลง 4) มีการปฏิบัติงานอย่างไต่รตรง 5) การมุ่งพัฒนาผลสัมฤทธิ์ผู้เรียน และ 4. Lieberman (2000, p 107) กล่าวถึงองค์ประกอบภาวะผู้นำครูมี 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การสร้างความไว้วางใจและการพัฒนาสายสัมพันธ์ 2) การวินิจฉัย วิเคราะห์สภาพขององค์กร 3) กระบวนการในการสร้าง

ความสัมพันธ์ 4) การบริหารจัดการในการทำงาน 5) การสร้างทักษะและความมั่นใจให้กับผู้อื่น เพราะองค์ประกอบภาวะผู้นำครูที่ควรมีคือ การวินิจฉัยสร้าง ความมั่นใจ และการสร้างทักษะในการทำงาน

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ประกอบด้วย 14 กิจกรรม คือ การอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ดังนี้ ประชุมระดมความคิดและกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน จัดบรรยากาศในห้องเรียนและนอกห้องเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ จัดทำและหาสื่อการเรียนการสอน ส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้หรือการวิจัยในชั้นเรียน ส่งเสริมการเป็นครูมืออาชีพ ส่งเสริมการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการเป็นผู้นำการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการเป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดี ส่งเสริมการสร้างสัมพันธภาพที่ดี การศึกษาดูงาน การนิเทศ ติดตาม การวัดผลประเมินผล และยกย่องเชิดชูเกียรติ ให้รางวัล สาเหตุที่ต้องใช้กิจกรรมการส่งเสริมในรูปแบบที่หลากหลายเพราะต้องการให้ครูได้รับการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการใช้การวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ในหลายสถานการณ์ผ่านการทำกิจกรรมดังกล่าวทั้ง 14 กิจกรรม เพราะว่าการพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำ จึงไม่ใช่เป็นเรื่องไกลตัว หรือไปทำกันเมื่อขึ้นเป็นผู้จัดการ หรือผู้บริหารแล้วเท่านั้น แต่ควรเรียนรู้ และพัฒนาตั้งแต่เนิ่นๆ เพื่อให้การขึ้นสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นนั้น มีความพร้อมอย่างเต็มเปี่ยมทั้งด้านทักษะการทำงาน (Hard Skill) และภาวะความเป็นผู้นำ (Soft Skill) หากองค์กรใดให้ความสำคัญเรื่องภาวะความเป็นผู้นำกับบุคคลทุกระดับแล้ว ก็จะทำให้องค์กรนั้นพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง และการแข่งขันในทุกระดับได้ โดยไม่ต้องกังวลใจเลย ดังที่ รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2551 , หน้า 97) ให้ความหมายว่า ภาวะผู้นำเป็นความสามารถที่จะมีอิทธิพลเหนือผู้อื่นในด้านการกระทำตามที่ผู้นำต้องการ และสามารถจูงใจบุคคลให้กระทำการกิจกรรมที่ช่วยให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Jennifer York-Barr and Karen Duke (2004 , p.97) เสนอแนะว่า ภาวะผู้นำครูเป็นรูปแบบที่ไม่เหมือนใครที่ได้แนวคิดอย่างหลากหลายมาจากแนวคิดภาวะผู้นำที่เน้นย้ำการมีส่วนร่วมมากกว่าการใช้อำนาจในแต่ละคน สอดคล้องกับการศึกษาของ Dubrin (1998, p. 388-389) ได้นำเสนอไว้ ดังนี้

2.1 การพัฒนาภาวะผู้นำด้วยการสร้างการรับรู้ด้วยตนเอง (Leadership Development Through Self-awareness) การรับรู้หรือการรู้จักเป็นการหยั่งลึกหรือเข้าใจข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง การรับรู้หรือการรู้จัก

ตนเองถือเป็นกลไกสำคัญ ที่ควรเน้นหรือจดจำในการพัฒนาตนเองให้มีประสิทธิผล ซึ่งจะต้องมีการป้อนกลับด้วยตนเอง โดยมี 2 ลักษณะ คือ การเรียนรู้แบบวงจรเดียว (Single Loop Learning) และการเรียนรู้แบบวงจรรคู่ (Double-Loop Learning) มีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 การเรียนรู้แบบวงจรเดียว (Single-Loop Learning) เป็นการเรียนรู้เมื่อผู้เรียนรู้ต้องการการป้อนกลับต่ำสุด เกี่ยวกับความคิดหรือการกระทำพื้นฐาน เช่น ในกรณีที่ผู้นำมีอัตราการลาออกสูง ผู้เรียนรู้แบบวงจรเดียวจะใช้วิธีการจดจำปัญหานั้นไว้แต่ไม่ได้คิดหาวิธีแก้ปัญหานั้นเพราะคิดว่าปัญหานั้นไม่ได้เกิดขึ้นจากตนเอง แต่เกิดจากสภาพแวดล้อม

2.1.2 การเรียนรู้แบบวงจรรคู่ (Double-Loop Learning) เป็นการเรียนรู้ชนิดที่ลึกซึ้ง เกิดขึ้นเมื่อมีการใช้การป้อนกลับเพื่อก่อให้เกิดความเที่ยงตรงของเป้าหมายหรือคุณค่าในสถานการณ์ โดยผู้นำจะรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ 2 ทาง คือ

2.1.2.1 จากตนเอง โดยเรียนรู้จากความคิดหรือการกระทำของตนเอง

2.1.2.2 จากสภาพแวดล้อมภายนอก โดยมองว่าปัญหานั้นสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งจากตนเองและจากสภาพแวดล้อมภายนอก ซึ่งผู้นำจะแก้ปัญหานั้นเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นและเพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สิ่งสำคัญที่ช่วยการเรียนรู้แบบวงจรรคู่ คือ

- 1) การทำให้ผู้นำสามารถเรียนรู้และมีกำไรจากการมองย้อนกลับไปจากความผิดพลาดที่ได้รับจากการสร้างเหตุผลว่าความผิดพลาดที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากอะไร
- 2) ช่วยผู้นำให้ทำในสิ่งที่ดีขึ้นในครั้งต่อไปด้วยการเผชิญหน้ากับกลุ่มในวิกฤติการณ์ ผู้นำอาจสร้างวิสัยทัศน์ที่ดีสำหรับสมาชิกของกลุ่มได้

2.2 การพัฒนาภาวะผู้นำด้วยการสร้างวินัยในตนเอง (Leadership Development Through Self-discipline) การสร้างวินัยในตนเอง เป็นการปฏิบัติตนด้วยการควบคุมตนเองให้สามารถปฏิบัติตามระเบียบหรือกฎเกณฑ์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ถือเป็นการพัฒนาตนเองวิธีหนึ่งในการพัฒนาภาวะผู้นำ ซึ่งจำเป็นต้องพิจารณาด้านการสร้างวินัยในตนเองด้วย เช่นผู้นำได้รับการคาดหวังว่าจะต้องมีการฟังด้วยความสนใจและตั้งใจซึ่งถือเป็นพฤติกรรมที่สำคัญของภาวะผู้นำ ผู้นำจะต้องศึกษาเกี่ยวกับวิธีการฟังอย่างตั้งใจและอาจต้องมีการฝึกฝนด้วยการปฏิบัติ หลังจากการอ่านและการฝึกปฏิบัติแล้วผู้นำ

จะต้องสนใจและเอาใจใส่ที่จะจดจำเพื่อให้เกิดการฟังอย่างกระตือรือร้น การสร้างวินัยในตนเองเป็นสิ่งที่จำเป็นเพราะเป็นสิ่งที่กำหนดให้กิจกรรมประจำวันอยู่ในกรอบที่เหมาะสม เป็นการเปลี่ยนความตั้งใจที่ขาดระเบียบให้กลายเป็นการพัฒนาตนเองได้

ดังนั้นการส่งเสริมภาวะผู้นำครูในการวิจัยเพื่อใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้อยู่ด้วยกิจกรรมทั้ง 14 กิจกรรมจึงส่งผลให้ครูโรงเรียนดงพญาสงเคราะห์เกิดภาวะผู้นำครูผ่านกิจกรรมดังกล่าว

2.3 ผลของการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อยู่ เป็นการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAOR) บรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย ดัชนีชี้วัดและเป้าหมาย ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก คือ 1) ด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู 2) ด้านการเรียนการสอน 3) ด้านการมีส่วนร่วม 4) ด้านการเปลี่ยนแปลง 5) ด้านการบริหารจัดการ 6) ด้านมุ่งความสำคัญผู้เรียน ทั้งในระดับบุคคล ระดับสายชั้นและระดับโรงเรียนและจากการประเมินผลภาวะผู้นำครูในการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อยู่ของนักเรียน หลังดำเนินการโดยรวมอยู่ในระดับดีมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ การบริหารจัดการ การเรียนการสอน และการมีส่วนร่วม ดังนั้นครูจึงจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำครูในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อยู่ของนักเรียน อันจะนำส่งผลต่อตัวเองในหลายด้าน จากประสบการณ์ที่เกิดขึ้นขณะดำเนินการวิจัย ในการสะท้อนผลกลับ (reflect) และเกิดกับที่เสี่ยงในการให้ความรู้ด้านการวิจัย (Coachee) หลายๆ คนที่พัฒนาตัวเอง เพื่อให้มีภาวะความเป็นผู้นำสูงขึ้นนั้น จะเกิดจากความรู้สึกว่าคนรอบข้างเราเปลี่ยนไป เมื่อปฏิบัติกับเรา เช่น ตั้งใจฟังเรามากขึ้น กลัวเราน้อยลง อยากรู้คุยกับเรามากขึ้น ทำในสิ่งที่เราขอหมายให้ดีขึ้น เป็นต้น แรกๆ ครูคงจะปรับตัวยากต่อการยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่ต้องมาอบรมและมีภาวะผู้นำครูในการทำวิจัยในชั้นเรียนว่าเกิดอะไรขึ้น ทำไมหลายอย่างในกระบวนการเรียนการสอนต้องเปลี่ยนแปลงไป สุดท้ายวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวก็พบว่า เป็นเพราะเราจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงเลยทำให้ ผู้อื่นรู้สึกในภาวะความเป็นผู้นำของเรามากขึ้น เสมือนหนึ่งว่าเรามีอิทธิพล (Influence) ต่อเขามากขึ้น สิ่งใดที่เราขอหมายก็จะได้รับการตอบสนองในด้านที่ดีขึ้นอย่างผิดหูผิดตาไปเลย สอดคล้องกับการศึกษาของ Dubrin (1998, p. 88) ได้มีการประเมินการพัฒนาภาวะผู้นำรวมถึงการประเมินการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประสบการณ์ของผู้บริหารระดับสูงและผู้เชี่ยวชาญด้านทรัพยากรมนุษย์ การประเมินด้านการฝึกอบรมและโปรแกรมการพัฒนา รวมถึงการ

ออกแบบด้านการทดลองและการพัฒนาการวัดผลที่ถูกต้องแน่นอน วิธีการทดสอบเพื่อประเมินผลการฝึกอบรมและพัฒนาภาวะผู้นำ และผลการศึกษาดังกล่าวยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Lieberman (2000, p 107) กล่าวถึงองค์ประกอบภาวะผู้นำครูมี 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การสร้างความไว้วางใจและการพัฒนาสายสัมพันธ์ 2) การวินิจฉัยวิเคราะห์สภาพขององค์กร 3) กระบวนการในการสร้างความสัมพันธ์ 4) การบริหารจัดการในการทำงาน 5) การสร้างทักษะและความมั่นใจให้กับผู้อื่น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยเรื่อง พัฒนภาวะผู้นำครูในการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนดงพญาสงเคราะห์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1.1 การพัฒนภาวะผู้นำครูในการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนดงพญาสงเคราะห์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก คือ 1) การพัฒนาตนเองและเพื่อนครู 2) การเรียนการสอน 3) การมีส่วนร่วม 4) การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง 5) การบริหารจัดการ 6) การมุ่งความสำคัญผู้เรียน ในภาพรวมให้ทุกคนมีความเข้าใจร่วมกันและนำไปสู่การปฏิบัติในห้องเรียนของตนเอง เป็นผลการวิจัยที่บ่งบอกภาวะผู้นำครูในการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ หากได้รับการพัฒนาอย่างน้อย 6 องค์ประกอบหลัก 55 องค์ประกอบย่อยนี้ ก็สามารถพัฒนภาวะผู้นำครูในการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน

1.2 แนวทางการพัฒนภาวะผู้นำครูในการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน ประกอบด้วย 14 กิจกรรม คือ การอบรมเชิงปฏิบัติการ พัฒนภาวะผู้นำครูในการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ดังนี้ ประชุมระดมความคิดและกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน จัดบรรยายภาคในห้องเรียนและนอกห้องเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ จัดทำและหาสื่อการเรียนการสอน ส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้หรือการวิจัยในชั้นเรียน ส่งเสริมการเป็นครูมืออาชีพ ส่งเสริมการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการเป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดี ส่งเสริมการสร้างสัมพันธภาพที่ดี การศึกษาดูงาน การนิเทศ ติดตาม การวัดผลประเมินผล

และยกย่องเชิดชูเกียรติ ให้รางวัลจึงควรนำไปเป็นแบบอย่างในพัฒนาภาวะผู้นำครูในการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่องเพื่อส่งต่อการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน อย่างยั่งยืน

1.3 ผลของการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนดงพญาสงเคราะห์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ทั้งในระดับบุคคล ระดับสายชั้นและระดับโรงเรียน เป็นอย่างไร การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAOR) ครั้งนี้บรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายดัชนีชี้วัดและเป้าหมายที่กำหนดทุกประการ เป็นเพราะปัจจัยดังนี้

1.3.1 การให้โอกาสผู้ร่วมวิจัยซึ่งเป็นผู้ได้รับประโยชน์จากโครงการพัฒนา ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของตนเอง เป็นการร่วมคิด ร่วมทำและเป็นการเรียนรู้ร่วมกันซึ่งเริ่มจากส่วนน้อยจนถึงการมีส่วนร่วมแบบเต็มรูปแบบ

1.3.2 โครงการพัฒนาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีลักษณะของการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้รับประโยชน์ (ผู้ร่วมวิจัย) สามารถที่จะรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาของตนเอง และพัฒนาตนเอง ตลอดจนพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยเรื่อง พัฒนาภาวะผู้นำครูในการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนดงพญาสงเคราะห์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาภาวะผู้นำครูในการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อให้ทราบกรอบแนวคิดและแนวทางในพัฒนาภาวะผู้นำครูในการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา

2.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำครูเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนที่ใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR)

2.3 ควรมีการติดตามผลการพัฒนาหน่วยงาน หรือองค์กรที่เคยผ่านพัฒนาภาวะผู้นำครูในการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน ในลักษณะเดียวกันกับการพัฒนาในครั้งนี้ เพื่อทราบเกี่ยวกับภาวะผู้นำครูในระดับบุคคลในระดับสายชั้น และระดับโรงเรียนว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด และเปลี่ยนแปลงอย่างไร

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี